

BARCZA BARNA

RENDAHAGYÓ ELMÉLKEDÉSEK (JÓ-SZÁNDÉKÚ TÉVEDÉSEINK)

Elfelejtettünk imádkozni

Ismerjük az imádság helyét napirendünkben, csak éppen nem tudunk imádkozni. A napokban egy évtizedek óta komoly lelkiéletet élő családanya, majd egy idős szerzetesnő ismerte be, hogy még soha nem tudott úgy imádkozni, hogy érezte volna annak boldogító voltát. Egyiküknek az a kijelentésem „világított be”, amikor arról beszéltem, hogy a külső csend után a belső csend megteremtéséhez bizonyos „időszilipre” van szükség, mely emberenként más és más, nálam - mondtam - kb. negyed óra. Ja igen, válaszolta, hát én legfeljebb negyed órát szántam az egész imádságra, tehát még a „kapujához” sem igen értem el.

Ki ismeri közülünk a belső imát? Kinek vált boldogító szenvedélyévé az imádság? A kötelező elszámolásokon és nélkülözhetetlen önkontrollon kívül kinőtte magát imádságos találkozássá a Személyes Szeretettel? Engedem, hogy beleszóljon életembe? Meleg otthonom nekem az a hely, ahol az Úrral együtt lehetek, s ahová küzdelmeim: vereségeim és győzelmeim utam hazatérek, hogy örüljek vagy szomorkodjak, de mindenképpen Vele megoszom mindenem? - A hallott tanítást, a megismert igazságot itt kell Vele átbeszélve sajátommá, lelkiségem alkotó-elemévé tennem. Még a régiek bevált tapasztalatát sem vesszük át. Hogyan is tanítottak az elmélkedésre?

Video – sitio – volo – volo Tecum. Ezek voltak az elmélkedés fázisainak emlékeztető szavai. De mintha mias másodikat totálisan kihagytuk volna. Érteni, látni akartunk. Azt mondtuk: majd az értelem zsarnokoskodik életünk felett, kényszeríti a felismert jó megtételére. Ennek sikere érdekében bele is kapaszkodtunk Jézusba. Csak a „sitio”-t hagytuk figyelmen kívül. Ó, nem a tankönyvünkből maradt ki, ott benne van, csak az életünkből. Nem bontottuk ki vágyaink szárnyait, nem tartottuk fontosnak, hogy az imádság csendjében, annak bizalmas kettésében kitüzesedjék a szívünk. Játszottuk a szerelmest, csak éppen nem gyulladtunk. szerelemre. Pedig tudjuk, hogy cselekedeteink rugója itt van a mélyben: nem azt teszem, amit értek, hanem azt, ahová a szívem húz. A szívünket is be kell irányozni Jézus felé.

Teljesítmény-centrikusság

Tevékenységben, szervezésben, csoportlétszámban véltük lemérhetőnek teljesítményünket.

Nem a szív bőségből szólt a száj, hanem elsődleges feladatnak láttuk meg az „elmenvén tanítsatok” parancsát. Megint nem a vagy-vagy, hanem az is-is a helyes kötőszó.

Természetes, hogy mennünk kell tanítani, de a szív bősége, annak igazi feltöltése nélkül

„szavaink ijesztően fognak kongani saját ürességünk akusztikájában”. Azt gondoltuk, hogy bizonyos magatartások /adás, tanítás, csoportmunka./ eredményezik a lélek telítettségét, és nem fordítva. Pedig ismertük Szent Pál szavát, hogy „összam el bár egész vagyonomat a szegényeknek,... ha szeretet nincs bennem, mit sem használ nekem” (1 Kor 13,3.)

A közvetlen Isten-kapcsolat elkorcsosulása

Tételünk ké fogalmazzuk, hogy Istent csak embereken keresztül lehet szeretni. Jézus életében és imaéletében a közvetlen Isten-szeretet élménye olyan nyilvánvaló és természetes volt, annyira ebből az élményből forrásozott minden tette, hogy ezt megérezve kérték az apostolok: taníts meg minket imádkozni. Ők tudták, hogy Jézus életének titka az imádság. Személyi varázsának, vonzásának is ez volt a titka. A szentek életében ugyanezt tapasztaljuk. Mi viszont csupán a főparancs második felének teljesítésével véltük az első részt is megvalósítani. Úgy bántunk a főparanccsal, mint az összetelhető távcsoval: egyik felét betoltuk a másikba. Igaz, hogy Jézus az ember-szeretet cselekedeteit úgy tekinti, mint Isten iránti szeretetünk megnyilvánulását, de ezzel nem akarja törölni életünkből a közvetlen Isten szeretetet. Ez az a természetes légkör, melynek magától értetődése annyira nyilvánvaló - éppen Jézus példájából is - hogy nem is kellett róla külön sokat beszélnie.

A magunkévá-tétel elmaradása

A hitet nem lehet úgy továbbadni, mint a stafétabotot, csak úgy, mint a lángot. Azt mindig mondtuk, hogy Isten nem tud nélkülünk Országot építeni, mégsem törekedtünk arra, hogy előbb minket vegyen birtokba. Legalábbis kevés lehetőséget adtunk neki erre. Lassankint már nagyban „exportáltunk tétéleket” úgy, hogy mindig csak „csomagolt áru” ment át a kezeink között. Tettük ezt olyan alapos szorgalommal, olyan komolykodó

igyekezettel, csak éppen arra nem törekedtünk, amit a költő így mond: „hogy visszamosolyogjak az Istenre” /Mécs/. Más portékáját exportáltuk, más összeállításában és más csomagolásában. Így nem csoda, ha „elidegenedtünk” az árutól. Csak foglalkozásszerűen úztuk a továbbadást, olykor egészen fásult és üres lélekkel. Nem az a baj, hogy más portékáját adtuk, hiszen nem mindenki „termelő típus”, nem mindenki „felfedező” és „bányászó”, kell lenniük közvetítőknak is, és a szellem birodalmában a lopás nem számít bűnnek, illetve csak akkor nem bűn, ha a továbbadás előtt azt becsületesen a „magunkévá tettük”. De tettük ezt? Lánggra lobbantotta bensőnket? - Az már súrolja az erkölcstelenség határát, amikor idegen

tollakkal ékeskedünk, vagy másnak jelmezében végzünk magunk-mutogatást. A hominizáció, az emberráadás folyamatához tartozik a „bensőségesülés” is. Nemcsak kívülről, belülről is kell építenem önmagam. Személyiségem nemcsak kifelé nyitott: az emberek felé, hanem befelé is: a Személyes Szeretet felé. A kívülről jövő személyiségformálást még csak „űztük” valahogy, - bár legtöbbször szeretetlen egymástmarásba torkollott - de próbáltuk-e „begyújtani a belső kazánt”, az énünket igazán formáló isteni „Atomreaktor”?

Prohászka püspök írta: „Aki lelkéből akar élni, annak koncentrált, s elmélyedő embernek kell lennie. Ezt az elmélyedést s kapcsolatba-lépést a bennünk pihenő, s felébresztett szellemi világgal, nevezem áhítatnak. Áhítat nekem az, amikor önmagamban s önmagamnál, s nem magamon kívül vagyok; mikor szellemi benyomásokat s megérzéseket veszek úgy a csillagos égtől, a zúgó erdőtől, mint lelkem nyiladozásaitól s megérzéseitől; mikor érzékeny vagyok az Isten érintéseire, melyeket oltárai előtt térdelve veszek, mikor tisztulok és buzdulok és nemesbülök tőlük. Ilyenkor tárul föl bennem az, amit magamon kívül hiába keresek, a tulajdonképpeni, a naivul s ugyanakkor ideálisan emberi!” /Kultúra és terror/ Uram, ne engedd, hogy ügyedet stafétabottá alacsonyítsam!

Elhittük, hogy nem mindenki alkalmas az érzelmi kitágulásra

Nem mindenkit csókol homlokon a múzsa - mondtuk ki gyorsan a mentesítő kifogást. Ez alatt azt kell értenünk, hogy nem mindenki alkalmas az érzelmi kitágulásra? Nem lehet mindenki meleg, harmonikus, érzelm- és képzelet-dús egyéniség? Úgy látom, hogy akik igazán vették a Lelket, azokat homlokon csókolja a „múzsa”. Az apostolokat az első pünkösdkor részegeknek nézték, olyan „megittasultak” voltak (Ap. Csel 2,13-15). Nincs komoly baj a mi érzelmvilágunkkal? Ismerjük szerepét, jelentőségét életünkben? Nem tartjuk nemesen férfias értelmünkkel szemben szégyellni valóan nőiesnek? Nem érezzük túl közelinek az ösztönvilághoz, nem tartjuk az emberiség állati előtörténetéhez közelálló primitív rétegződésnek? Hallgassuk meg először az orvosprofesszort: „Egy ember értékét elsősorban érzelmi gazdagsága szabja meg. Petőfi írja: az ember annyit ér, amennyit a szíve. Minden emberi cselekvés alapja az emotio, az érzelem. Tartósan jól cselekedni, dolgozni, célok megvalósításáért áldozatokat is hozni csak megfelelő érzelmi talajon lehet. Az érzelem mintha korszerűtlenné vált volna. Az érzelmek értékcsökkenésének, devalválódásának korában élünk. Amerikai pszichológusok kiterjedt vizsgálatokban kimutatták, hogy az emberi boldogtalanság oka az érzelmi világban

keresendő...

Küzdenünk kell az érzelmek devalválódása ellen, mert csak a megfelelő érzelmi bázisra ráépült értelem képes az élet viharait állni, nehézségek közepette is fejvesztettség nélkül küzdeni. Az érzelmek, az emotiók somatikus szempontból is döntő jelentőségűek. Ismeretes, hogy tartós lehangoltság, ételétlenség, emstionális feszültség, különböző, ún. corticovisceralis, vagy más néven psychosomatikus kórképhez vezethet. Általánosan ismert, hogy aggregények és vénlányok életkora jóval rövidebb, mint a házasembereké. Ennek szociális okokon kívül az is oka, hogy a magánosok emotionalis élete az öregkorban szegényesebb, szintelenebb, mint a házasoké.” /dr. Horányi Béla: A mentálhygiéne jelentőségéről. Orvosi Hetilap. 67. VI. 11./

Az orvos után hallgassuk meg a lelki embert! „Shakespeare darabjában mindenki dicséri Coriolanust. Elmondják összes erényeit. Ekkor valaki közbeszól: Csupán egy csepp olaj hiányzik belőle. - Nagyszerű jellemzés. És tényleg, lehet valaki nagy szellem, telve tudással, lehet akarat-akrobata szédületes teljesítménnyel, mégis egész lénye csikorog, zörög, kifelé ellenszenves, befelé sivár, ha hiányzik az a csöpp olaj, a szív. Mert ha érzelmek nélkül nem ember az ember, akkor nagy érzelmek nélkül nincs nagy ember. A cselekvés számára is vajmi keveset jelentenek a tisztán értelmi motívumok. Az igazán mozgó rugók az érzelmekben forrósodnak hajtóerővé. Mélységeinkből ösztönös vágyak ködlenek föl, a vágyak érzelmeket ébresztenek, az érzelmek színes képeket teremtenek. Ki tudná tagadni, hogy a tényleges látást mindig megelőzi egy rejtett akarás, hogy lássunk, és hogy mit lássunk. Képeket vetítünk magunk elé, s aztán rohanunk utánuk. Az érzékelés már találkozás azzal, amit meg akarunk találni. Tehát minden kezdet már folytatás, és minden befejezés új kezdés. Éppen ezért döntő fontossága van annak, hogy az érzelmi szférát is a szellem világába vonjuk, s kultúrát teremtsünk benne.” /Halász Piusz: Alter Christus - A szív kultúrája/ Ajánlja, hogy teremtsünk magunkban derűs kedélyt, mert a kedélytelen ember nem való a Lélek közvetítésére. Ki kell fejlesztenünk esztétikai érzékünket. Minden vonatkozásban keresnünk és szeretnünk kell a szépet. Komoly-zene, költészet, mindmegannyi érzelmnevelő, de termékenyítő erő is.

Shakespeare „A velencei kalmár”-ban mondatja Lorenzovall:

„Az ember, aki legbelül zenétlen
S nem hat rá édes hangok egyezése,
Az kész az árulásra, taktikára,
S szelleme tompa, mint az éjszaka,
S érzelme komor, mint az Erebus.
Meg ne bízz benne. Hallgass a zenére.”

Ugyancsak Halász Plusz mondja: „Fájdalmas jelenség, amikor valakinek egyre jobban beszűkül a szellemi élete, vagy fokozatosan elsorvad az akarata. De ugyanígy nagy csapás, amikor az érzelmi életre egyre jobban ráborul a szürkesség. A szívben nincsenek már nagy amplitúdójú rezgések. Ha egy pap érkezik ebbe a nirvánába, akkor kár felmennie a szószékre, szavai csak mint törött cserepek hullanak hallgatói fejére. Nincs többé mondanivalója az élet számára. Már csupán leckét mond fel, olyasmit, amire senki sem kíváncsi. Az bizonyos, legnagyobb papi problémánk a szívünk. Sokszor, hogy megőrizzük függetlenségét, halálra ítéljük. Nem, ne öljük meg, hanem neveljük!” /i.m./

Egy szintetikus karakterben minden egy irányba rendeződik. Az egész embernek lendülete van az eszmény felé. Ennek azonban megvan a maga kikerülhetetlen kialakulási törvénye. Ahhoz, hogy a bennünk lévő rendezetlenségek - mondjuk inkább: lehetőségek – mint megannyi apró kis dipól az összevisszaságból egy irányba rendeződjenek, ahhoz fel kell lépnie egy erős, egyirányú mágneses térnek, amely ezt a rendezést bensőnkben elvégzi.

A halhatatlan Platon egyik helyen így ír erről „mikor a lélek az örök ideákat megpillantja, akkor egyszerre csodálatos dolog történik vele: kinőnek a szárnyai. Annyit jelent ez, hogy az eszmények szemlélete gyönyörködést vált ki benne, a gyönyörködés elragadtatásba csap és nyomában nem csupán értelmi és akarati, hanem az egész embert lefoglaló és magával sodró vitális életfolyamatot indít meg. A biosz ösztönös áramlása a szellem magaslatán az Erosz elragadtatásába ömlik át. Az Erosz az élet és jellem plasztikus alakításának vágya a megpillantott események szerint.” /Halász Piusz: Szerzetesi lelkület. Papi Lelkiségi. No. 13./

Nem ez hiányzik életünkben, beszédeinkből? Prohászka azt mondja: A gondolatokból akkor válnak események, amikor az érzelmek hevétől kitüzesednek. Addig szürke gondolatok voltak, azon túl, mint csillagok ragyognak. Ez az érzelmi hév ad nekik színt és súlyt. Nem a logikai tartalmuk, hanem az értékük nőtt meg.” Az ember nem anyagtalanság szellem. El tudom gondolni, hogy anyagtalanság szellemek tisztán értelmi és akarati aktusokkal érintkeznek egymással. Az ember azonban testben élő szellem. A szellemnek először birtokba kell vennie a testet, hogy közölhesse magát a másik testben élő szellemmel. Ez a „birtokbavétel” történik többek között az érzelmek segítségével is, melyek a tudat alatti világban hozzák létre a szellem és a test kapcsolatát. Minél tökéletesebb ez a birtokbavétel, annál hatásosabb a kifelé sugárzás. Hasonlással szemléltetve: a hangforrásnak először rezgésbe kell hoznia a rezonancia-szekrényt, csak azután fogja az a hangot felerősítve és színezve tovább sugározni.

(1973) folytatjuk

LORI BORGMAN

A JÓZAN ÉSZ HALÁLÁRA

„Lori Borgman amerikai újságíró előadta a gondolattal, mi lenne akkor, ha a józan ész egy jó barátunk volna. Vajon észre vennék a halálát? És mit mondanánk a temetésén? „

Nyugodjék békében!

Ma egy szeretett barátunk elvesztését siratjuk: Józan Ész, aki sok éven át volt közöttünk.

Senki sem tudja biztosan, hány éves volt, mivel születési adatai már régen elvesztek a bürokrácia útvesztőiben.

Emlékezni fogunk rá, mert olyan értékes leckét adott nekünk, mint „dolgozni kell, hogy tető legyen a fejünk felett”, és „mindennap kell olvasni egy keveset”; hogy tudjuk, miért lel aranyat, aki korán kel, és hogy felismerjük olyan mondatok érvényességét, mint „az élet nem mindig igazságos” és „lehet, hogy én vagyok a hibás”.

Józan Ész egyszerű és hatásos parancsok („addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér”) és megbízható szülői stratégiák („nem a gyerek, hanem a felnőtt dirigál”) szerint élt.

Égészsége akkor kezdett gyorsan romlani, amikor fura szabályokat kezdtek alkalmazni: jelentéseket egy hatéves kisfiúról, akit szexuális zaklatással vádoltak, mert megpusztilta egy osztálytársát; kamaszokról, akiknek iskolát kellett változtatniuk, mert feljelentették drogot árusító társukat, és a fegyelmetlen diákját megdorgáló tanítónő elbocsátása csak rontott az állapotán.

Józan Ész akkor kezdett háttérbe szorulni, amikor szülők csak azért támadtak a tanárookra, mert azok végeztek el azt a munkát, amelyben a szülők csődöt mondtak: fegyelmetlen gyermekeik fegyelmezését.

Még tovább hanyatlott, amikor az iskoláknak szülői engedélyt kellett beszerezniük ahhoz, hogy beadjanak egy aszpirint, bekenjenek egy gyereket naptejrel, de tilos volt tájékoztatniuk a szülőket, ha egy diák drogozott, egy diáklány teherbe esett, (pláne, ha abortuszt akart csináltatni).

Józan Észnek elment a kedve az élettől, amikor a Tízparancsolat nevetség tárgyává vált, némely „egyház” üzletté aljasult, és amikor a bűnözők kezdtek külön elbánásban részesülni, mint áldozataik.

Józan Ész számára kemény csapás volt arról értesülni, hogy az ember már nem védheti meg magát egy tolvajtól a saját házában, ellenben a tolvaj beperelheti őt, ha kezét emel rá, és ha egy rendőr megöl egy bűnözőt (még akkor is, ha ez utóbbinál fegyver volt,) azonnal eljárás indul ellene aránytalan védekezés miatt.